

ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАР ДАРОМАДЛАРИНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ ТИЗИМИ ДУАЛИСТИК МОДЕЛИ ЁХУД МАЗКУР СОЛИҚНИНГ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИГА ТАЪСИРИ ХУСУСИДА

*Қиёсов Шерзод Уралович,
PhD, профессор в.б.,
Тошкент молия институту
Тошкент, Ўзбекистан*

THE DUALISTIC MODEL OF THE PERSONAL INCOME TAXATION SYSTEM OR THE EFFECT OF THIS TAX ON BUSINESS ACTIVITY

*Kiyasov Sherzod Uralovich,
PhD, Professor .
Tashkent Institute of Finance
Tashkent, Uzbekistan*

JEL Classification: H2, H26

Аннотация: Мақолада жисмоний шахслар даромадларини солиққа тортиш тизимини шакллантиришининг назарий асослари кўриб чиқилган, унинг тараққиёт босқичлари таҳлили амалга оширилган. Мақолада жисмоний шахслар даромадларини солиққа тортиш тизими гносеологик асослари ва моделлари шаклланиши, тараққиётининг хусусиятлари, қонуниятлари ва имкониятларининг қиёсий таҳлили асосида улардан амалда фойдаланиш натижалари баҳоланган. Жисмоний шахслар даромадлари ва улар мавжудлигининг турли даврларида даромадларни солиққа тортишининг тегишли моделлари қўлланилганлиги, уларнинг ҳар бири ўзининг хусусиятларига, ютуқ ва камчиликларига эгаллиги таҳлил асосида кўрсатиб берилган, у ёки бу моделдан фойдаланиш қачон ва қандай шароитларда, қайси мамлакатларга хос эканлиги таъкидланган. Мақолада жисмоний шахслар даромадларини солиққа тортиш тизими моделларининг уч тури - шедуляр, глобал ва дуалистик ёки аралаш модель хусусиятлари қиёсий ўрганилган. Мақолада мамлакатимиз солиқ амалиёти учун жисмоний шахслар

даромадларини солиққа тортиш тизимининг дуалистик ёки аралаш модели хос эканлиги, унинг жисмоний шахслар даромадларидан олинadиган солиқнинг тадбиркорлик фаолиятига таъсирини изоҳловчи механизм эканлигига унга оид бой хориж тажрибаси, жумладан Скандинавия давлатлари тажрибаси, улардан фойдаланишга оид тегишли тавсиялар берилган. Ушбу жиҳатдан мақолада жисмоний шахслар даромадларидан олинadиган солиқнинг тадбиркорлик фаолиятига таъсирига оид эмпирик тадқиқотлар таҳлилининг, жисмоний шахслар даромадларини солиққа тортишининг дуалистик (иккиёқлама) тизимининг тавсифини, Скандинавия мамлакатларида жисмоний шахсларнинг меҳнат фаолиятидан ва капиталдан олинadиган даромадларини алоҳида солиққа тортиш амалиётини жорий этиш сабаблари келтирилганлиги, мазкур амалиёт ютуқларининг кенг қамровли тарзда ўрганилганлигини алоҳида таъкидлаш лозим.

Abstract. The article examines the theoretical foundations of the formation of the system of taxation of the income of individuals, and analyzes the stages of its

development. The article evaluates the results of their practical use on the basis of the comparative analysis of the epistemological foundations and models of the system of personal income taxation, the features of its development, laws and possibilities. It is shown on the basis of the analysis that the relevant models of income taxation were used for the incomes of individuals and in different periods of their existence, each of them has its own characteristics, achievements and shortcomings, when and under what conditions the use of this or that model is specific to which countries. The article compares the characteristics of three types of models of the personal income taxation system - schedule, global and dualistic or mixed model. In the article, the dualistic or mixed model of the system of taxation of personal income is typical for the tax practice of our country, rich foreign experience related to it, including the experience of the Scandinavian countries, and relevant recommendations regarding their use are given. In this regard, the article presents the analysis of empirical studies on the impact of the tax on the income of individuals on business activities, the description of the dualistic system of taxation of the income of individuals, the reasons for introducing the practice of separately taxing the income of individuals from work and capital in Scandinavian countries, the achievements of this practice it should be noted that it has been extensively studied.

Key words: individuals, individual incomes, individual income taxation practice, individual income taxation system, individual income taxation system models

Калим сўзлар: жисмоний шахслар, жисмоний шахсларнинг даромадлари, жисмоний шахслар даромадларини солиққа тортиш амалиёти, жисмоний шахслар даромадларини солиққа тортиш тизими

Кириш. Маълумки, аҳоли бандлигини таъминлаш, даромадини янада ошириш, мулки ва активлари қийматининг муттасил ошиб боришини кафолатлаш орқали улар турмуш шароитини яхшилашни солиқ механизми орқали рағбатлантириш муҳим ҳисобланади. Ҳозирда аҳолининг янада тўлиқ ва самарали бандлигини таъминлаш, даромадларини янада ошириш, мулки ва активлари қийматининг муттасил ошиб боришини кафолатлаш аҳамиятининг ўсганлиги Ўзбекистон Республикасида ҳам жисмоний шахслар даромадларини солиққа тортиш амалиётини такомиллаштириш зарурлигини кўрсатади.

Ўзбекистонда жисмоний шахсларни солиққа тортиш тизимида олиб борилаётган ислохотларда солиқларнинг барқарор тушумини таъминлаш, солиқ юкини изчил камайтириш негизда аҳоли реал даромадларини ошириш орқали иқтисодий ўсишга позитив таъсир этувчи ўзаро уйғунлашган солиқ тизимини шакллантиришга эътибор қаратилмоқда[1] ва ушбу жараён жисмоний шахслар даромадларини солиққа тортиш таркиби назарий моделларининг илмий таҳлилини талаб этади.

Материал ва метод.

Хорижий адабиётларда даромад солиғининг мураккаб (the comprehensive income tax system - ялпи даромад солиғи тизими) ва пропорционал (the flat income tax system - бир текис даромад солиғи тизими) тизимлари келтирилади [2].

Мураккаб тизим, қоида тариқасида, ставкаларнинг ягона прогрессив шкаласи бўйича ҳам меҳнат даромадига, ҳам капитал даромадига (барча кўзда тутилган чегирмаларни ҳисобга олмаганда) солиқ солишни назарда тутаяди. Ушбу турдаги даромад солиғи тизими сезиларли солиқ имтиёзлари ва преференцияларни назарда тутаяди, уларнинг улуши ошиши

билан тўловчиларнинг даромадлари ортиб боради.

Пропорционал тизим барча соф даромадлар (капитал даромади, меҳнат даромади ва бошқа даромадлар минус барча чегирмалар) ягона ставка бўйича солиққа тортилишини таъминлайди. Меҳнат даромадлари ва капитал даромадлари тенг равишда солиққа тортилади ва солиқ имтиёзлари миқдори даромад даражасига боғлиқ эмас [3].

Солиққа тортишнинг шедуляр, глобал ва дуалистик моделларининг таърифи хорижий маълумотнома ва илмий адабиётларда ҳам мавжуд. Шундай қилиб, Иқтисодий Ҳамкорлик ва Тараққиёт Ташкилотининг веб-сайтида солиқ атамаларининг луғати мавжуд бўлиб, унда солиққа тортишнинг шедуляр тизими турли манбалардан олинадиган даромадлар алоҳида солиққа тортиладиган солиқ тизими сифатида белгиланади (яъни, "шедуллар" бўйича).

Шундай қилиб, ишлаб чиқариш ва тижорат фойдалари, иш ҳақи, қимматли қоғозлар ва акциялардан олинган даромадлар, ерга эгалик қилишдан олинган даромадлар ва бошқалар учун алоҳида солиқ тўланади. Бироқ, глобал даромад солиғи ушбу ресурсда индивидуал (ёки оила бирлиги) даражасида барча манбалардан олинадиган умумий даромаддан ундириладиган даромад солиғи сифатида талқин қилинади. Кейинчалик даромад ягона прогрессив ставка бўйича солиққа тортилади [5].

Иқтисодий адабиётларда шу асосда даромадларни солиққа тортиш тизимига қуйидагилардан иборат бўлган ёндашувлар мавжуд: ёлланган ходимларнинг иш ҳақи, ижтимоий трансфертларни таъминлаш, мулкдан, бепул ва имтиёзли хизматлардан, яқка тартибдаги меҳнат фаолиятидан (ўз-ўзини иш билан таъминлаш) [6]. Статистик баҳолаш учун даромадлар меҳнат даромадлари ва капитал даромадларига бўлинади [7].

Натижалар. XX асрнинг биринчи ярмидан фан равнақи жисмоний шахслар даромадларини солиққа тортишнинг алоҳида моделларини илмий асослаб берди ва улардан амалиётда фойдаланила бошланди. Ҳозирда мазкур моделларнинг уч турини ажратиб кўрсатиш мумкин: шедуляр, глобал ва дуалистик ёки аралаш модель.

Шахсий даромадларни солиққа тортишнинг дуалистик моделининг асосий ғояси солиққа тортиш объектини меҳнат ва капиталдан олинадиган даромадга бўлишдир. Жаҳон солиқ модели илғор тизимни фақат меҳнат даромадига қўллашга имкон бермайди ва унинг капитал даромадига кенгайиши инвестицияларни рағбатлантиришга салбий таъсир қилади. Бошқа томондан, дуалистик модел даромад солиғи базасини уларнинг ҳар бирига турлича ёндашувларни қўллаш орқали ҳақиқатда бўлиш имконини беради. Корпоратив фойдани солиққа тортиш даражасида капитал даромадларининг мутаносиб ставкасини қўллаш капиталдан фойдаланишдаги турли хил бузилишларни минималлаштиради.

Дуалистик моделни қўллаган мамлакатлар тақсимлаш мақсадларига эришиш учун капитал бўлмаган даромадларни прогрессив солиққа тортишни қўллаб-қувватлаган бўлсалар ҳам, капитал даромадларини қайта тақсимлаш воситаси сифатида прогрессив солиққа тортишдан воз кечдилар.

Ушбу тизим фойдасига аргументлар қуйидагиларни ўз ичига олади.

1. Капитал даромадига нисбатан паст пропорционал солиқ ставкаси унинг солиққа тортилишининг нейтраллигига ёрдам беради. Солиққа тортиш даражаси паст бўлганда, солиқ базасига капитал даромадларининг барча шакллари киритиш осонроқ бўлади. Бундан ташқари, агар капитал даромадларининг айрим турлари

маъмурий ёки сиёсий сабабларга кўра базадан ташқарида қолса, жамғарма ва инвестициялар аралашмасидаги якуний бузилиш камроқ бўлади, чунки капитал даромадларининг бошқа турлари бўйича ставкалар нисбатан паст. Бундан ташқари, капитал даромадларини прогрессив солиққа тортишдан пропорционал солиққа ўтиш солиқ тўловчилар ўртасида жамғармаларнинг янада самарали тақсимланишини яратади, чунки уларнинг барчаси жамғармаларнинг қандайдир шакллари бўйича солиқдан кейин бир хил декларацияга эга бўлади. Пропорционал солиққа тортиш солиқ арбитражининг солиқ тўловчилар ўртасидаги маржинал солиқ ставкаларидаги фарқлардан фойдаланган ҳолда қарз олиш операцияларини ўз ичига олган шакллари ҳам йўқ қилади.

2. Сармоядан олинадиган даромад солиғининг паст ставкаси солиқ тўловчининг капиталдан номинал даромадидан ундирилиши фактини қоплайди. Инфляция мавжуд бўлганда, активнинг ҳақиқий қийматини сақлаб қолиш учун активлардан номинал даромаднинг бир қисми солиққа тортилмаслиги керак. Агар техник сабабларга кўра номинал капитал даромадини инфляцияга (номинал капитал даромадига нисбатан инфляцияга мослаштириш) тизимли равишда мослаштириш имкони бўлмаса, унда номинал даромадга нисбатан паст солиқ ставкасини қўллаш маълум бир компенсацияни таъминлашнинг қўпол, аммо прагматик усули деб ҳисобланиши мумкин.

3. Кейинги далил даромаднинг дуалистик солиққа тортилишига нисбатан капиталнинг ҳаракатчанлиги билан боғлиқ. Капиталнинг чегаралар бўйлаб ҳаракатланиши кучайиб борар экан, капитал даромадига нисбатан юқори ички солиқ ставкаси солиқ тўловчиларни ўз даромадларини чет элга ўтказишга ундаши хавфи ортиб

бормоқда, бунда амалда уларни миллий солиқ тизимига жалб қилиш жуда қийин. Сармоядан олинадиган даромад солиғи ставкасини ишдан олинадиган даромад солиғининг прогрессив шкаласидан ажратиш унинг қочиш хавфини минималлаштириш учун капитал даромадига солиқ солишни камайтиришга имкон беради.

4. Миллий жамғармаларнинг паст даражасидан кўркиш, шунингдек, капитал даромадларининг паст солиққа тортилишига туртки бўлиши мумкин. Бундай ташвишлар, албатта, Скандинавия мамлакатларида бўлган, шахсий жамғармаларнинг тарихан паст кўрсаткичлари. Шундай қилиб, дуалистик солиққа тортиш модели хусусий жамғармалар ва инвестициялар учун рағбатларни оширади, чунки айнан аҳоли мамлакат иқтисодиётида энг муҳим маҳаллий инвестор ҳисобланади.

Умуман, солиққа тортишнинг дуалистик модели режалаштирилган ва глобал моделларнинг ижобий томонларини ўзлаштирди. Айнан мана шу ижобий жиҳатлар дунёнинг кўплаб давлатларининг шахсий даромадларни солиққа тортишда глобал ёндашувни қўллашдан бош тортишига сабаб бўлди. Дуалистик модел биринчи бўлиб 1987 йилдан 1993 йилгача бўлган қатор солиқ ислохотлари орқали тўртта шимолий мамлакатларда (Дания, Финляндия, Норвегия ва Швеция) жорий этилган.

Мунозара. Маълумки, даромад солиғининг тадбиркорлик фаолиятига таъсири тўғрисида ҳали ҳам умумий фикр мавжуд эмас. Бир томондан, солиқларнинг тадбиркорликка таъсирини тасдиқлаш мумкин. Бошқа шароитларда таъсирни аниқ белгилаш имкони чекланган ва мавҳумдир (1-жадвал).

Жисмоний шахсларнинг солиқ юқининг ўзгариши, хусусан, тадбиркорлик фаолиятидан олинадиган даромадларни солиққа тортиш умумэтироф этилган "тадбиркорлик даромади" тушунчасининг йўқлиги

билан мураккаблашади. Бундай ҳолда, бизнесни бошлаётган ҳар қандай шахс бундай фаолиятдан келажакдаги даромад ҳақида ноаниқлик билан дуч келади.

Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи воситаларини қўллаш орқали фуқароларнинг тадбиркорлик фаолиятини рағбатлантириш масаласи ривожланган мамлакатларда турли

йўللار билан ҳал этилади. Даромадларни икки томонлама солиққа тортишнинг Скандинавия модели ва шахсий даромадларни прогрессив солиққа тортиш модели бугунги кунда анча кенг мавқени эгаллади. Фуқароларнинг тадбиркорлик фаолиятига ижобий таъсир кўрсатиш нуқтаи-назаридан Скандинавия модели, бизнинг фикримизча, бирмунча муваффақиятли ҳисобланади.

1-жадвал

Жисмоний шахслар даромадларидан олинадиган солиқнинг тадбиркорлик фаолиятига таъсирига оид эмпирик тадқиқотлар[8-11]

Муаллиф	Йил	Ўтказилган тадқиқот	Асосий ғоялари ва хулосалари
Garrett, T. A., & Wall, H. J.	2006	Тадбиркорлар учун сиёсий муҳитнинг яратилиши	Улар қишлоқ хўжалигидан ташқарида банд бўлганлар сонининг меҳнатга лаёқатли аҳоли сонига нисбати билан ўлчанадиган жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғининг (ПИТ) максимал ставкасининг тадбиркорлик фаолиятига таъсирини ўргандилар. Улар шахсий даромад солиғининг максимал ставкаси тадбиркорликка таъсир қилмайди, деб ҳисоблашади.
Bruce, D., & Deskins, J.	2006	Давлат солиқ сиёсати ва тадбиркорлик фаолияти.	Қишлоқ хўжалигига тегишли бўлмаган мулкдорлар бандлигининг умумий бандликдаги улуши билан ўлчанадиган маржинал даромад солиғининг максимал ставкасининг тадбиркорлик фаолиятига таъсирини ўргандик. Натижалар шуни кўрсатадики, максимал маржинал солиқ ставкаси тадбиркорликка статистик жиҳатдан аҳамиятли таъсир кўрсатмайди
МиннесотаBruce, D., Liu, X., & Murray, M. N.	2015	Давлат солиқ сиёсати ва тадбиркорлик фаолияти.	Даромад солиғи ставкаларининг давлат даражасида нохўжалик кичик бизнес ривожланишига таъсирини сифат жиҳатидан ўрганган. Натижалар шуни кўрсатадики, маржинал даромаднинг максимал даражасидаги солиқ бизнесга таъсир қилмайди.
Fölster, S.	2002	Паст ставкали солиқлар ўз-ўзини банд қилишни рағбатлантирадиими?	Швеция округлари ва ОЕСД давлатларининг намунавий маълумотларидан фойдаланган ҳолда юқори даромад солиғи ставкасининг ўз-ўзини иш билан таъминлашга таъсирини ўрганиш учун динамик спецификациядан фойдаланади. Иккаласи ҳам энг юқори даромад солиғи ставкаси ўз-ўзини иш билан таъминлашга статистик жиҳатдан сезиларли салбий таъсир кўрсатишини аниқлайди.

Baliamoune-Lutz, M., & Garelo, P.	2014	Солиқлар таркиби ва тадбиркорлик	Европа давлатларининг жами панел маълумотларидан фойдаланилди ва даромад солиғининг прогрессивлиги тадбиркорликка салбий таъсир кўрсатиши аниқланди.
-----------------------------------	------	----------------------------------	--

1990-йилларнинг бошларида шимолий мамлакатларда бир қатор туб солиқ ислохотлари амалга оширилди. Ушбу ислохотлар солиқ солинадиган базани кенгайтириш бўйича кенг кўламли чора-тадбирларни қўшилган даромад солиғи деб аталадиган солиқни жорий қилиш билан бирлаштирди, бу меҳнат даромадига солиқ солишни капитал даромадига солиқ солишдан

ажратиб туради (1-расм).

Ягона (жисмоний шахслар даромадларини яхлит тарзда ҳисобга олувчи ва солиққа тортувчи, бир ёқлама) солиқ тизимларидан фарқли ўлароқ, икки томонлама даромад солиғи мамлакатларга солиқ рақобатига қарши курашиш учун кўпроқ мослашувчанликни беради.

1-расм. Жисмоний шахслар даромадларини солиққа тортишнинг дуалистик (иккиёқлама) тизимининг тавсифи¹

¹ Муаллиф ишланмаси

Мамлакатлар икки томонлама даромад солиғи тизимига ўтишдан нафақат бизнес ва инвестициялардан олинadиган даромадларни солиққа тортишни тартибга солиш имконияти, балки солиқ тизимини кенг ислоҳ қилиш воситаси сифатида ҳам фойдаланишлари мумкин.

Жисмоний шасхлар даромадларини солиққа тортишнинг дуалистик (иккиёқлама) тизими даромад солиғи бўйича прогрессив солиқни ва капитал (бизнес) даромадига нисбатан пастроқ текис солиқни бирлаштиради. Жисмоний шасхлар даромадларини солиққа тортишнинг дуалистик (иккиёқлама) тизими фалсафасининг муҳим қисми шундаки, солиқ бетарафлигини максимал даражада таъминлаш учун капиталдан олинadиган даромад солиғи базаси кенг бўлиши

керак. Капитал даромадига солиқ бир текис ставка бўйича, меҳнат даромадига эса прогрессив ставка бўйича солиқ солинади. Капитал сотиб олиш харажатлари ва меҳнат даромадлари иккала солиқ базасидан чегириб ташланади. Икки томонлама даромад солиғининг таркибий қисмларидан бири бўйича манфий даромад бўлган тақдирда, ҳисоб-китоб қилиш имконияти тўғрисидаги қарор мамлакат ҳукуматининг ихтиёрига қўйилади.

1980-йилларда Скандинавия мамлакатлари Дания, Финляндия, Норвегия ва Швеция биринчилардан бўлиб даромад солиғининг комплекс моделини рад этдилар ва меҳнат даромадлари ва капитал даромадларини солиққа тортиш учун алоҳида солиқ режимларини қабул қилдилар (2-жадвал).

2-жадвал

2019 йилга Скандинавия мамлакатларида жисмоний шахсларнинг меҳнат фаолиятидан ва капиталдан олинadиган даромадларини алоҳида солиққа тортиш амалиёти²

Мамлакатлар		Норвегия	Финляндия	Швеция	Дания
ЖШДларини икки ёқлама солиққа тортишнинг жорий этилган йили		1992	1993	1991	1987
<i>Якка тартибдаги солиқ ставкалари, %</i>					
Жорий этилган йили	Капиталдан даромад	28	25	30	50—56
	Меҳнатдан даромад	28—41,7	25—57	31—51	50—68
2019	Капиталдан даромад	22	30	30	42
	Меҳнатдан даромад	1,7—16,2	6—31,25	32	12,11—42
<i>Корпоратив солиқ ставкаси, %</i>					
Жорий этилган йили		28	25	30	50
2019		24	20	21,4	22

² И.А.Майбуrow, Ю.Б.Иванов "Теоретико-методологический конструктив индивидуального подоходного налогообложения. М.: Юнити-Дана, 2021.-327 с. асосида муаллиф ишланмаси

Скандинавия мамлакатларидаги икки томонлама даромад солиғи тизимлари жуда кўп умумий хусусиятларга эга. Уларнинг барчаси меҳнат даромадига солиқ ставкаларининг прогрессив шкаласини ва капитал даромадига ягона солиқ ставкасини назарда тутди. Капитал даромадига солиқ ставкаси меҳнатдан олинadиган даромад учун энг паст ижобий ставкага тенг ёки унга яқин.

2021 йилда ОЕСД Солиқ кўмитаси шимолий мамлакатларда солиқ ислохотига ижобий баҳо берди: “Скандинавия мамлакатлари икки томонлама даромад солиғи тизими билан нисбатан яхши ишладилар. Қайта тақсимлаш имтиёзлари ва нисбатан катта давлат секторига эга кичик, очик иқтисодиётлар сифатида улар нисбатан юқори маржинал солиқ ставкалари бўлган муҳитда мобил манбадан даромад олиш муаммосига дуч келишмоқда. Бундай шароитда икки томонлама даромад солиғи соф ялпи даромад солиғи ва истеъмол солиғи ўртасидаги прагматик воситачи бўлиб, шу билан бирга солиқ тизимидаги

умумий бузилишларни камайтиради” [12].

Хулоса

1. Бугунги кунда солиққа тортиш моделларидан қайси бири энг яхшиси деган савол очиклигича қолмоқда. Мамлакатнинг улардан бирини танлаши ижтимоий-иқтисодий ривожланиш, фискал анъаналар ва бугунги кун талаблари билан асосланади.

2. Глобал ёки шедуляр модели узок вақт давомида ишлаган мамлакатларда дуалистик ёндашувнинг кўплаб элементлари ҳозир мавжуд, яъни дунёнинг аксарият мамлакатларида шахсий даромадларни солиққа тортиш модели глобал ва дуалистик моделлар ўртасидаги чегарада амал қилаётир.

3. Мамлакатда жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғи бўйича ёндашувни қўллаш бўйича аниқ тавсиялар учун даромадлар тенгсизлиги, уни қайта тақсимлашда ўз капиталининг мақбул кўрсаткичлари, капиталнинг чиқиб кетиш тенденциялари, истеъмол қилиш ва жамғаришга маржинал мойиллик, трансфер нархлари сиёсати ва бошқаларни таҳлил қилиш керак.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-60-сонли Фармони.

2. Fundamental Reform of Personal Income Tax. 2006. *OECD Tax Policy Studies* №13. 140 P. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/fundamental-reform-of-personal-income-tax_9789264025783-en#page2.

3. Райнова Л.Б. Налогообложение доходов физических лиц в контексте социальной справедливости и эффективности: дис канд. экон. науч. Киев, 2019. С. 42.

4. *Schedular tax system*. URL: <https://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm>.

5. *Global income tax*. URL: <https://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm>.

6. Лютый И., Моташко Т. Доходы населения и их роль в формировании финансовых ресурсов государства. *Мир финансов*. 2011. №2. С. 61

7. *Taxation trends in the European Union: Data for the EU Member States, Iceland and Norway: 2020 edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. 308 P. URL:

8. Garrett, T.A., Wall, H.J. 2005; Creating a Policy Environment for Entrepreneurs. Federal Reserve Bank of St. Louis Working Paper 2005-064. DOI: 10.20955/wp.2005.064;
9. Bruce, D., Deskins, J. 2006. State tax policy and entrepreneurial activity. U.S. Small Business Administration's Office of Advocacy. Small Business Research Summary No. 284. Available at <http://www.sba.gov/advo/research/rs284tot.pdf>;
10. Bruce, D., Liu, X., & Murray, M. N. 2015. State tax policy and entrepreneurship. *National Tax Journal*, 68, 803–838; Fölster, S. 2002. Do Lower Taxes Stimulate Self-Employment? *Small Business Economics* 19, 135–145. DOI: 10.1023/A:1016200800982;
11. Balamoune-Lutz, M., Garelo, P. 2014. Tax structure and entrepreneurship. *Small Bus Econ* 42, 165–190. DOI: 10.1007/s11187-013-9469-9
12. The Dual Income Tax. In: *CGE Models and Capital Income Tax Reforms. Lecture Notes in Economics and Mathematical Systems*, vol 601. Springer, Berlin, Heidelberg. 2007 https://ezproxy.urfu.ru:3055/10.1007/978-3-540-73320-1_3.